

gemeente
Haarlemmermeer

Nota van B&W

Onderwerp **Beleid masten voor mobiele telecommunicatie**

Portefeuillehouder **Adam Elzakalai/ dr. Tom Horn**
Collegevergadering **10 juni 2014**
Inlichtingen **Mirjam van Beek (4230)**
Registratienummer **2014.0024823**

Wat willen we bereiken?

Het college heeft op 26 november 2013 de nota **Beleid masten voor antenne-installaties** (nummer: 2013.0079685) vastgesteld. De nota heeft veel reacties opgeroepen bij inwoners en de raad. Naar aanleiding van de reacties hebben wij vervolgstappen met betrekking tot vragen over gezondheid en nagaan van beleid van andere gemeenten toegezegd.

Uit de geraadpleegde informatie/bronnen (Telecomwet, Gezondheidsraad, Antennebureau, GGD, VNG) is gebleken dat wij beperkt zijn in onze mogelijkheden om de plaatsing van telecommunicatiemasten te beperken op basis van gezondheidsaspecten. Wij kunnen wel onze invloed aanwenden voor wat betreft de stedenbouwkundige inpassing van telecommunicatiemasten.

Wij gaan jaarlijks met de providers in overleg om het plaatsingsplan te bespreken, met als doel samen met providers te kijken naar de maatschappelijk meest verantwoorde oplossing voor de plaatsing van telecommunicatiemasten in onze gemeente. Op basis van dit overleg wordt bekeken of een participatietraject in gang gezet moet worden voor de voorgestelde locaties.

Vragen over gezondheidsrisico's zijn uitgezet bij de Gezondheidsraad, het Antennebureau en de GGD (via het Platform Elektromagnetische Velden). De antwoordbrieven zijn als bijlage bij deze nota gevoegd. Onder het kopje 'Gezondheid' wordt hierop verder ingegaan.

De VNG is gevraagd of zij inzicht hebben in hoe vergelijkbare gemeenten omgaan met masten voor mobiele telecommunicatie. Het antwoord van de VNG was dat zij daar niets mee doen, omdat het in het kader van prioritering geen thema is dat bij voldoende leden speelt. Zij verwijzen door naar het kennisplatform elektromagnetische velden en het Antennebureau.

Er is een benchmark bij G32 gemeenten uitgezet. Hier zijn vijf reacties op gekomen, waarvan één gemeente zonder beleid op het gebied van masten voor mobiele telecommunicatie. De andere gemeenten hebben met ons vergelijkbaar beleid voor wat betreft stedenbouwkundige eisen. Afwijkend is dat de gemeente Hilversum masten tot een maximale hoogte van 25 meter toestaat.

Op basis van de uitkomsten van de vervolgstappen, het collegeprogramma en de ontstane maatschappelijke onrust, hebben wij besloten het beleid van 26 november 2013 op de onderdelen afstandscriterium en participatie aan te passen.

Wat gaan we daarvoor doen?

De beleidsregel masten mobiele telecommunicatie vaststellen.

Gezondheid

Blootstellinglimieten

In het Nationaal Antennebeleid wordt ten aanzien van de volksgezondheid geconformeerd aan de Aanbeveling van de Raad van Ministers van de Europese Unie van 1999. De aanbeveling geeft concrete normen voor een maximale blootstelling van de bevolking aan radiofrequente elektromagnetische velden die de gezondheid niet in gevaar brengt ("blootstellinglimieten"). De normen zijn vastgesteld met inbegrip van een veiligheidsfactor 50 voor de algemene bevolking. Er zijn blootstellingslimieten aanbevolen door de International Commission on Non-Ionizing Radiation Protection, een onafhankelijke organisatie van wetenschappers. Aangezien uit metingen blijkt dat GSM en UMTS gemiddeld een veel lagere veldsterkte produceren dan de blootstellingslimieten, stelt het Rijk dat er daarom geen negatieve gezondheidseffecten te verwachten zijn.

Expertise gezondheidsraad

De bezorgdheid onder burgers over mogelijke schadelijke effecten van elektromagnetische schade op de gezondheid is niet nieuw. Ze beperkt zich niet tot onze gemeente en ook niet tot ons land. De afspraken in dit land zijn zodanig dat wij ons voor dit soort vragen wenden tot het Rijk, die zich wendt tot de Gezondheidsraad. De Gezondheidsraad is een onafhankelijk orgaan dat overheden adviseert inzake dit soort kwesties. De gezondheidsraad pleegt niet zelf onderzoek, maar volgt nauwlettend de onderzoeken op dit terrein. Op basis hiervan geeft ze een oordeel. Het standpunt van de Gezondheidsraad is in de regel bepalend voor het standpunt van het Rijk. Wij hebben de Gezondheidsraad gevraagd of zij de aan ons door burgers gestelde vragen over gezondheid wilde beoordelen. De brief van de Gezondheidsraad is bijgevoegd. De Gezondheidsraad stelt daar in dat er geen duidelijk en consistent bewijs is van gezondheidsrisico's, maar dat een risico ook niet uitgesloten kan worden.

Het Antennebureau en de GGD die ook om advies zijn gevraagd onderschrijven wat de Gezondheidsraad stelt (zie bijgevoegde brieven).

Wereldgezondheidsorganisatie

Ook wereldwijd is al veel onderzoek gedaan naar de mogelijke effecten van elektromagnetische velden op de gezondheid van de mens. De Wereldgezondheidsorganisatie geeft aan dat er geen aantoonbaar verband is tussen de gezondheidsklachten en het bestaan van radiogolven. Een effect dat wel wetenschappelijk is vastgesteld, is de opwarming van het menselijk lichaam. Om te voorkomen dat die opwarming te hoog wordt en daarmee tot gezondheidsproblemen leidt, heeft zoals aangegeven de Europese Commissie blootstellinglimieten aanbevolen. Die limieten worden ook door de Nederlandse overheid gehanteerd. Als de limieten niet worden overschreden, is er geen risico op een te grote opwarming. In het antenne-convenant staat dat bij plaatsing van antennes alle operators in Nederland ervoor zorgen dat de blootstellinglimieten op openbaar toegankelijke plaatsen niet worden overschreden. De blootstellinglimieten per

antenne-installatie zijn voor alle burgers te vinden in het register van het Antennebureau (www.antennebureau.nl).

Metingen bij GSM en UMTS-antennes wijzen in de praktijk uit dat de werkelijke veldsterkte van antennes in de woonomgeving 20 á 60 keer lager is dan de gehanteerde blootstellinglimieten.

Op dit moment zijn er volgens de Gezondheidsraad en de Wereldgezondheidsorganisatie geen wetenschappelijke aanwijzingen dat gezondheidseffecten op de lange termijn optreden door blootstelling in de woonomgeving aan elektromagnetische velden van antenne-installaties. Meer onderzoek is nodig om hierover meer zekerheid te krijgen. Op basis van deze huidige wetenschappelijke inzichten zijn er volgens het Rijk ook geen gezondheidkundige argumenten om te pleiten voor wijziging van de vergunningverlening en eisen voor telecommunicatie antennes.

Dat er mensen zijn die een persoonlijke overgevoeligheid hebben voor elektromagnetische straling is ook bij medici bekend, het gaat hier om een klein percentage mensen. Lastiger voor de medische wetenschap is het fenomeen van de niet-specifieke klachten. Volgens de GGD werkt de tak van wetenschap die onderzoekt of een bepaald verschijnsel effect heeft op de gezondheid, met 'dosis-effect' relaties. Er is een bepaalde dosis (straling) die een bepaald effect (klacht) teweeg zou moeten brengen. In principe zou het zo moeten zijn dat een hogere dosis zwaardere effecten tot gevolg zou moeten hebben. Omdat dat klachten rond 4G/UMTS/GSM zich laten typeren als 'niet specifieke klachten', zoals stress, buikpijn en hoofdpijn, is het lastig te determineren of de klachten voortkomen uit een bepaalde dosis (straling), of bijvoorbeeld door de ongerustheid erover. Bovendien zijn er geen onderzoeken bekend waaruit blijkt dat deze niet –specifieke klachten toenemen op het moment dat de straling toeneemt.

Alternatief onderzoek

Er is meer onderzoek gedaan. Een overzicht wordt onder andere gegeven op de website www.stopumts.nl. Woordvoerders van bewonerscollectieven zendmastprotest uit Hoofddorp en Nieuw-Vennep hebben in december 2013 voor de raad een informatie bijeenkomst georganiseerd waarin de mogelijke gezondheidsrisico's van telecommunicatiemasten is besproken. Er is onder meer een aantal epidemiologische studies verricht waarin wel degelijk negatieve effecten op de gezondheid zijn geconstateerd. Veel tegenstanders vinden dat gelet op de onzekerheid en de diverse rapporten, het voorzorgsprincipe gehanteerd moet worden. Wat is het voorzorgsprincipe?

Vorzorgsprincipe

Het voorzorgsprincipe is een Europese regel die stelt dat:

“Wanneer er voldoende redenen zijn om aan te nemen dat een activiteit of een product ernstige, onherstelbare schade kan veroorzaken aan gezondheid of milieu moeten er maatregelen genomen worden. Die maatregelen kunnen zijn: als het over een activiteit gaat, deze activiteit verminderen of voorkomen. Gaat het om een product, dan kan men het product verbieden. Er moet niet noodzakelijk een onweerlegbaar oorzakelijk verband zijn tussen de activiteit of het product en de vermeende schade.”

Het spanningsveld zit in de formulering 'voldoende redenen'. Het principe omkeren, dus pas een bepaalde ontwikkeling toestaan als bewezen is dat er *geen* schadelijke effecten zijn is

wat ons betreft geen optie. Van een nieuwe techniek kan per definitie niet worden vastgesteld of sprake is van gezondheidseffecten op de lange termijn.

Verantwoordelijkheid beoordeling

Op 6 juni 2006 heeft Staatssecretaris van Geel in een brief aan de Tweede Kamer hier het volgende over gesteld:

"Het behoort tot mijn verantwoordelijkheid om te beoordelen of de plaatsingsvoorwaarden in combinatie met de Europees vastgelegde normen voor antennes voor mobiele telefonie, de gezondheid en welbevinden voor burgers waarborgen. Hoewel daar in lokale discussie wel eens misverstand over bestaat is die beoordeling dus geen verantwoordelijkheid voor gemeentelijk of provinciaal bestuur."

Conclusie

De Gezondheidsraad en de Wereldgezondheidsorganisatie stellen dat er momenteel geen aanwijzingen zijn dat er op lange termijn schadelijke gezondheidseffecten zouden zijn. Het Rijk zegt de ontwikkelingen nauwlettend te volgen. Er zijn ook rapporten waarin het tegendeel beweerd wordt. Het is onze overtuiging dat de discussie met betrekking tot gezondheid en elektromagnetische velden op een ander niveau (nationaal) gevoerd dient te worden. De conclusie is dat wij gebonden zijn aan het standpunt van het Rijk, vertegenwoordigd door de staatssecretaris van het Ministerie van IenM en het standpunt van de Gezondheidsraad, omdat wij de kennis en expertise ontberen zelf onderzoek te kunnen doen en daarover te kunnen oordelen.

In het beleid van 2013 was nog vanuit het voorzorgprincipe een afstandscriterium van 50 meter opgenomen. Naar aanleiding van alle informatie is er onvoldoende grond om dat afstandscriterium in dit beleid te handhaven.

Procedure / Participatie

De providers hebben de wettelijke verplichting om jaarlijks een overzicht te geven van alle daklocaties die zij hebben. Het zogenoemde plaatsingsplan. Daarin geven zij ook aan welke probleemgebieden zij op dat moment hebben. De probleemgebieden waar geen daklocaties voor beschikbaar zijn zullen aan de stedenbouwkundige beleidsregels worden getoetst. Het plaatsingsplan wordt jaarlijks vertrouwelijk aan gemeenten toegestuurd. Wij gaan jaarlijks met de providers in overleg om het plaatsingsplan te bespreken, met als doel samen met providers te kijken naar de maatschappelijk meest verantwoorde oplossing voor de plaatsing van telecommunicatiemasten in onze gemeente.

Indien een antenne-eigenaar binnen het zoekgebied geen geschikte bouwvergunningvrije installatie kan plaatsen en site-sharing is optimaal benut, neemt zij contact op met de gemeente.

In de vorige nota was de procedure opgenomen dat de dorps- en wijkraden werden gevraagd om inbreng voor een mogelijke locatiekeuze. Voor bewoners werd een informatieavond georganiseerd waarin zij konden vernemen welke locatie gekozen was.

Deze procedure wijzigen wij als volgt.

Voordat een provider een vergunningaanvraag indient organiseert de gemeente een informatieavond voor omwonenden. Tijdens de avond zal eerst een centrale inleiding en toelichting, inclusief mogelijkheid tot het stellen van vragen, door de provider, de gemeente

en eventueel het Antennebureau worden gegeven. De GGD zal gevraagd worden om aanwezig te zijn voor beantwoording van vragen over mogelijke gezondheidsrisico's. Daarna zal met belangstellenden en dorps- en/of wijkraden gekeken worden naar mogelijke locaties aan de hand van het zoekgebied van de provider en het stedenbouwkundig voorstel van de gemeente. De aangedragen locaties worden gerangschikt van meest tot minst gewenst. De inbreng vanuit de informatieavond in overweging nemend zal de provider, uit de door de gemeente en eventueel door belangstellenden aangedragen locaties, de meest geschikte locatie voor het plaatsen van een telecommunicatie mast bepalen. Deze procedure wordt ook opgenomen in de beleidsregel.

Juridische aspecten

Mogelijke weigeringsgronden

Nieuwe zendmastlocaties worden niet in een bestemmingsplan opgenomen omdat van te voren niet bekend is op welke locatie een zendmast zal komen. Een vergunningaanvraag is daarom altijd in strijd met het bestemmingsplan en kan daarom geweigerd worden. Artikel 2.12, lid 1 onder a onder 2 van de Wabo juncto artikel 4, lid 5 van bijlage II Besluit omgevingsrecht biedt het college de mogelijkheid medewerking te verlenen aan de plaatsing van een antenne-installatie, mist niet hoger dan 40 meter. Of van deze mogelijkheid gebruik wordt gemaakt, wordt bepaald aan de hand van de beleidsregel masten mobiele telecommunicatie. Niet voldoen aan de welstandseisen of aan het bouwbesluit zijn ook weigeringsgronden.

Er zijn de afgelopen jaren nogal wat zaken gevoerd met betrekking tot masten en antenne-installaties. Het is hierdoor mogelijk een jurisprudentie te schetsen met betrekking tot dit onderwerp. In de rechtspraak wordt in alle gevallen het oordeel gehanteerd dat gemeenten terecht mogen uitgaan van het advies van de Gezondheidsraad bij de beoordeling van aanvragen voor mobiele telecommunicatiemasten. Bezwaar en beroep op grond van mogelijke gezondheidsrisico's worden door de rechtbank afgewezen. Bijgevoegd zijn twee uitspraken van de Raad van State uit 2011 en 2013.

Planschade

Als een vergunning voor een zendmast wordt afgegeven, en daarmee ook de bestemming van de locatie wordt gewijzigd, kunnen omwonenden planschade claimen. Met een planschade risico overeenkomst zal vastgelegd worden dat alle eventuele planschade als gevolg van het besluit voor rekening en risico van de aanvrager komt.

Ontsiering omgeving

Het bezwaar van velen dat de omgeving wordt ontsierd door de antenne-installaties is een belemmering die, door het maken van goede afspraken tussen belanghebbenden, voor een belangrijk deel te ondervangen is.

Beleidsregel masten mobiele telecommunicatie

Wij willen dat vergunning plichtige antenne-installaties op een stedenbouwkundig en maatschappelijk verantwoorde wijze ingepast worden in het landschap en de bebouwde omgeving. Daarom stellen wij deze beleidsregel vast voor de plaatsing van antenne-installaties.

De belangrijkste uitgangspunten voor deze beleidsregel zijn:

1. Haarlemmermeer verleent medewerking aan het opbouwen van netwerken voor mobiele telecommunicatie;
2. Met de stedenbouwkundige beleidsregels waarborgen we dat de antenne-installaties op een maatschappelijk verantwoorde wijze worden geplaatst;
3. Plaatsing van antenne-installaties vindt op planologisch en landschappelijk verantwoorde wijze plaats zodat de aantasting van landschap en horizon zoveel mogelijk wordt beperkt.

Stedenbouwkundige eisen

Haarlemmermeer staat antenne-installaties waarvoor een bouwvergunning nodig is toe als zij voldoen aan de onderstaande opeenvolgende uitsluitende voorwaarden:

- a. de antenne-installatie is technisch noodzakelijk, zoals blijkt uit het jaarlijks plaatsingsplan;
- b. site-sharing is verplicht. Dit betekent ten eerste dat de aanvrager heeft aangetoond dat alternatieve locaties zijn onderzocht. Ten tweede dat de mast geschikt is voor het bijplaatsen van de antennes van de andere providers;
- c. aangetoond is dat een antenne-installatie niet op hoge elementen geplaatst kan worden;
- d. de antenne-installatie met vrijstaande mast wordt ingepast in het groen en/of bij knooppunten van infrastructuur;
- e. de antenne-installaties met vrijstaande mast zijn niet gewenst in woonwijken, centrumgebieden en agrarisch gebied met natuur- en landschapswaarde.

Plaatsing in deze gebieden kan alleen bij uitzondering onder de voorwaarde dat er extra aandacht is voor inpassing in het gebied (zoveel mogelijk uit het zicht).

Communicatie

De beleidsregel wordt op de voorgeschreven wijze bekend gemaakt.

Wat mag het kosten?

Met dit beleid zijn geen extra kosten gemoeid. De totstandkoming en uitvoering van onderhavig beleidskader vindt plaats binnen reguliere budgetten.

Wie is daarvoor verantwoordelijk?

Het college is verantwoordelijk voor de beleidsregels en vergunningverlening met betrekking tot de bouw van een antenne-installatie. Binnen het college zijn de wethouders Ruimtelijke Ordening en Volksgezondheid verantwoordelijk voor het algemene beleidskader. De wethouders Vergunningen en Ruimtelijke Ordening zijn verantwoordelijk voor de afzonderlijke vergunningverlening.

Wanneer en hoe zal de raad over de voortgang worden geïnformeerd?

Het beleid zal over twee jaar worden geëvalueerd. De evaluatie zal aan uw raad worden voorgelegd.

Besluit

Op grond van het voorgaande hebben wij besloten om:

1. de beleidsregel masten mobiele telecommunicatie vast te stellen ter vervanging van alle voorgaande beleidsstukken met betrekking tot zendinstallaties voor mobiele telecommunicatie;
2. deze nota ter bespreking te zenden aan de raad.

Burgemeester en wethouders van de gemeente Haarlemmermeer,
namens dezen,
de portefeuillehouders,

Adam Elzakal

Bijlage(n)

5

dr. Tom Horn

Betreft: **Beleidsregel masten mobiele telecommunicatie**
Vastgesteld:
Datum bekendmaking:
Treedt in werking: **dag na publicatie**
Wettelijke basis: **Artikel 2.12, lid 1 onder a onder 2 van de Wabo juncto artikel 4, lid 5 van bijlage II Besluit omgevingsrecht**

Beleidsregel ten aanzien van masten mobiele telecommunicatie gemeente Haarlemmermeer

Het verlenen van een Wabovergunning ten behoeve van een mast is een bevoegdheid van burgemeester en wethouders. Burgemeester en wethouders stellen de volgende beleidsregel vast.

Artikel 1 Definities

In deze beleidsregel wordt verstaan onder:

1. antenne-installatie; installatie bestaande uit een antenne, een antenne-drager, de bedrading en de al dan niet in een of meer techniekkasten opgenomen apparatuur met de daarbij behorende bevestigingsconstructie.
2. antennedrager: antennemast of andere constructie bedoeld voor de bevestiging van een antenne.
3. Wabovergunning: de vergunning op grond van artikel 2.12, lid 1 onder a onder 2 van de Wabo.

Artikel 2 Stedenbouwkundige eisen

1. Antenne-installaties waarvoor een Wabovergunning nodig is zijn toegestaan, als zij voldoen aan de onderstaande opeenvolgende uitsluitende voorwaarden:
 - a. de antenne-installatie is technisch noodzakelijk, zoals blijkt uit het jaarlijks plaatsingsplan;
 - b. site-sharing is verplicht. Dit betekent ten eerste dat de aanvrager heeft aangetoond dat alternatieve locaties zijn onderzocht. Ten tweede dat de mast geschikt is voor het bijplaatsen van de antennes van de andere providers;
 - c. aangetoond is dat een antenne-installatie niet op hoge elementen geplaatst kan worden;
 - d. de antenne-installatie met vrijstaande mast wordt ingepast in het groen en/of bij knooppunten van infrastructuur;
 - e. de antenne-installaties met vrijstaande mast zijn niet gewenst in woonwijken, centrumgebieden en agrarisch gebied met natuur- en landschapswaarde. Plaatsing in deze gebieden kan alleen bij uitzondering onder de voorwaarde dat er extra aandacht is voor inpassing in het gebied (zoveel mogelijk uit het zicht).

Artikel 3 Participatie

Voordat een provider een vergunningaanvraag in kan dienen, zal de volgende procedure worden doorlopen:

1. De gemeente organiseert een informatieavond voor omwonenden. Tijdens deze avond zal eerst een centrale inleiding en toelichting, inclusief mogelijkheid tot stellen van vragen, door de provider, de gemeente en eventueel het Antennebureau worden gegeven.
2. De GGD zal door de gemeente gevraagd worden om aanwezig te zijn bij de informatieavond voor beantwoording van vragen over mogelijke gezondheidsrisico's.
3. Daarna zal met belangstellenden en dorps- en/of wijkraden gekeken worden naar mogelijke locaties aan de hand van het zoekgebied en het stedenbouwkundig voorstel.

4. De inbreng van de informatieavond in overweging nemend zal de provider, uit de door de gemeente en eventueel door belangstellenden aangedragen locaties, de meest geschikte locatie voor het plaatsen van een telecommunicatie mast bepalen.

Artikel 4 Weigeringsgronden

Medewerking aan het verlenen van omgevingsvergunning voor een antenne-installatie wordt in ieder geval geweigerd indien er niet aan de voorwaarden in artikel 2 en 3 is voldaan.

Artikel 5 Hardheidsclausule

In bijzondere gevallen kunnen burgemeester en wethouders gemotiveerd afwijken van bovenvermelde beleidsregel.

Artikel 6 Inwerkingtreding

Deze beleidsregel treedt in werking op de eerste dag na die van haar bekendmaking.

Geachte mevrouw van Beek, beste Mirjam,

Op 14 februari 2014 heeft u het Antennebureau verzocht om samen met het Kennisplatform Elektromagnetische Velden de reacties op het Antennebeleid van de gemeente Haarlemmermeer te beoordelen. Het Antennebureau is het informatieloket van de rijksoverheid over antennes en kan u in deze hoedanigheid slechts informeren over de laatste stand van zaken op het gebied van gezondheid, techniek en wet- en regelgeving. Deze reactie is dan ook hierop gebaseerd. Wij zullen uw verzoek doorsturen naar het Kennisplatform en verzoeken u een reactie te sturen.

In de reacties op het Antennebeleid van de gemeente Haarlemmermeer wordt ingegaan op enkele wetenschappelijke onderzoeken. Er zijn verschillende organisaties die de onderzoeken op het terrein van antennes en gezondheid analyseren en beoordelen. Dit zijn onder andere de Gezondheidsraad en de Wereldgezondheidsorganisatie(WHO). In de adviezen van de Gezondheidsraad wordt aangegeven dat gezondheidseffecten van antennes op korte termijn niet zijn aangetoond en op lange termijn op basis van de huidige gegevens niet zijn te verwachten. Dit alles indien de blootstellingslimieten die zijn gesteld niet worden overschreden. Recentelijk heeft het SCENIHR, een wetenschappelijke commissie van de Europese Commissie, een nieuw rapport uitgebracht over de mogelijke gezondheidseffecten van elektromagnetische velden. Dit rapport zit nog in de publieke consultatie ronde, maar de algemene conclusie is dat blootstelling aan radiofrequente elektromagnetische velden niet schadelijk is voor de gezondheid mits de huidige blootstellingslimieten niet worden overschreden.

http://ec.europa.eu/health/scientific_committees/consultations/public_consultations/scenihr_consultation_19_en.htm

http://ec.europa.eu/health/scientific_committees/emerging/docs/scenihr_o_041.pdf

Tevens wil ik u wijzen op een brief van de verantwoordelijke staatssecretaris van augustus 2013 waarbij zij aangeeft dat er geen redenen zijn om het beleid inzake blootstelling aan elektromagnetische velden te wijzigen.

<http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/kamerstukken/2013/08/19/advies-gezondheidsraad-over-mobiele-telefoons-en-kanker.html>

Het voorzorgsprincipe is een moreel en politiek principe waarin wordt gesteld dat als een ingreep of beleidsregel onomkeerbare schade kan aanrichten aan het milieu of de gezondheid, en er is geen wetenschappelijke overeenstemming over de toekomstige schade, de bewijslast ligt bij de voorstanders van de ingreep of maatregel. Het voorzorgsprincipe is een principe uit de Europese milieuwetgeving en geldt ook in Nederland. Het moet worden toegepast als er sterke aanwijzingen zijn dat een ingreep, bijvoorbeeld het plaatsen van antenne-installaties, ernstige effecten heeft op het milieu of onze gezondheid. Zolang de blootstellingslimieten niet worden overschreden, zijn er geen aanwijzingen dat de elektromagnetische velden van antenne-installaties ernstige effecten op de gezondheid hebben. Daarom wordt het voorzorgsprincipe bij plaatsing van antenne-installaties niet gehanteerd. In de blootstellingslimieten zit echter een veiligheidsfactor van 50 opgenomen. Dit kan ook gezien worden als het toepassen van het voorzorgsprincipe.

Ik stuur tevens enkele uitspraken van de Raad van State mee, waarin op een aantal zaken in de reacties wordt ingegaan (alternatieven onderzoek, Gezondheidsraad etc.). Deze kunnen u mogelijk verder helpen in de beantwoording van de reacties.

Mocht u nog nadere informatie nodig hebben bij de beantwoording van specifieke vragen/opmerkingen in de reacties, dan kunt u altijd contact met ons opnemen.

Met vriendelijke groet,

Bart Huizing

Adviseur Antennevraagstukken

.....
Antennebureau
Agentschap Telecom
Ministerie van Economische Zaken
Emmasingel 1 | 9726 AH | Groningen
Postbus 450 | 9700 AL | Groningen

.....
T 0900 - 268 36 63 (lokaal tarief)
info@antennebureau.nl
<http://www.antennebureau.nl>
.....

Wilt u op de hoogte gehouden worden over antennes voor draadloze communicatie? Meld u dan nu aan voor de [nieuwsbrief](#) van het Antennebureau. Als u geen html codes ontvangt, kunt u de volgende link kopiëren naar uw internetbrowser: <http://www.antennebureau.nl/abonneren>

Retouradres: Postbus 5514, 2000 GM Haarlem

Gemeente Haarlemmermeer
t.a.v. mevrouw M. van Beek
Postbus 250
2130 AG Hoofddorp

Datum 29 april 2014
Ons kenmerk 2014-049
Contactpersoon R.H. Keuken
Doorkiesnummer 023-7891710
Emailadres rhkeuken@ggd Kennemerland.nl
Onderwerp Informatievraag over gezondheid en antenne- installaties

Geachte mevrouw van Beek,

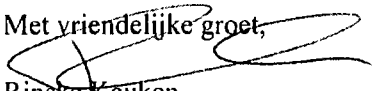
In ons overleg van 8 april jl ontvingen wij van u het verzoek om een aanvulling te geven op de informatie, die u heeft ontvangen van de gezondheidsraad over elektromagnetische velden en gezondheid. Dit in het kader van een nota van B&W: 'beleid masten voor antenne-installaties'. Deze nota zou oorspronkelijk in januari jl. worden besproken in een raadsessie, maar deze werd uitgesteld. De informatie, die u heeft ontvangen van de gezondheidsraad, hebben we inmiddels bestudeerd.

Als GGD Kennemerland baseren we onze adviezen voor een belangrijk deel op de huidige stand van de wetenschap. We volgen deze dan ook zoveel mogelijk. Voor dit onderwerp is dat met name via de regelmatige berichten van de Gezondheidsraad en het Kennisplatform Elektromagnetische Velden. Deze volgen nieuwe onderzoeken intensief mede vanwege de regelmatige maatschappelijke aandacht voor dit onderwerp. We kennen deze informatie van de Gezondheidsraad en hebben geen aanvullende informatie voor u beschikbaar over onderzoek naar gezondheidseffecten.

Bewoners van de gemeente Haarlemmermeer kunnen terecht bij de GGD voor vragen over gezondheidseffecten van antenne-installaties. Desgewenst kunnen we ook informatie geven bij een raads-/commissievergadering.

Ik hoop u hiermee antwoord op uw vraag te hebben gegeven. Voor meer informatie ben ik bereikbaar op bovengenoemd telefoonnummer.

Met vriendelijke groet,

Rinske Keuken,
arts medische milieukunde en GAGS
Cluster milieu en hygiëne

Gezondheidsraad

Health Council of the Netherlands

Aan het College van Burgemeester en Wethouders van Haarlemmermeer
Postbus 250
2130 AG Hoofddorp

Gemeente Haarlemmermeer	
Voor: DV/EB	IV
Datum: 20 FEB 2014	DE
Nummer: 2170	QA
Afschrift	
aan:	

Onderwerp : Elektromagnetische velden en gezondheid
Ons kenmerk : U-8074/EvR/pm/673-M10
Uw kenmerk : 14.070490\rb
Datum : 18 februari 2014

Geachte College,

Hartelijk dank voor uw brief d.d. 14 februari 2014. U vraagt om een beoordeling van de aan gezondheid gerelateerde uitspraken in bij deze brief gestuurde bijlagen. Aangezien het niet tot de taken van de Gezondheidsraad behoort om inhoudelijk commentaar te geven op dergelijke stukken op verzoek van lokale overheden, kan ik maar in beperkte mate aan uw verzoek voldoen. Ik kan u alleen wijzen op wat de Gezondheidsraad in zijn adviezen aan de regering en het parlement heeft beschreven en daar zonodig een toelichting op geven. De adviezen van de Gezondheidsraad zijn te vinden op onze website www.gezondheidsraad.nl.

Allereerst, naar aanleiding van punt 4 in de Zienswijze, waarin wordt gesteld dat de Nederlandse Gezondheidsraad de meest ruime blootstellingslimiet ter wereld adviseert, het volgende. De Gezondheidsraad heeft in 1997 voorstellen gepubliceerd voor blootstellingslimieten voor elektromagnetische velden in het advies *Radiofrequente elektromagnetische velden (300 Hz - 300 GHz)* (publicatie nr 1997/01). Deze komen overeen met de voorstellen die de *International Commission for Non-ionizing Radiation Protection (ICNIRP)* in 1998 heeft gedaan. De voorstellen van de ICNIRP voor wat betreft het radiofrequente deel van het elektromagnetisch spectrum liggen op een wat lager niveau dan die van de Gezondheidsraad. In die zin is de uitspraak juist. Alleen worden in Nederland niet de voorstellen van de Gezondheidsraad gevolgd, maar, in het kader van internationale harmonisering, die van de ICNIRP. De richtlijnen van de ICNIRP zijn namelijk in 1999 ook overgenomen door de Raad van de Europese Unie in een (niet bindende) aanbeveling aan de lidstaten met betrekking tot blootstellingslimieten voor de algemene bevolking. De Nederlandse overheid volgt deze aanbeveling.

Zowel de Gezondheidsraad als ICNIRP baseren de voorstellen voor blootstellingslimieten voor het radiofrequente gebied op het voorkomen van overmatige opwarming als gevolg van blootstelling aan elektromagnetische velden. In de voorstellen zijn grote veiligheid/onzekerheidsmarges

Bezoekadres
Rijnstraat 50
2515 XP Den Haag
E-mail: E.van.Rongen@gr.nl
Telefoon (070) 340 57 30

Postadres
Postbus 16052
2500 BB Den Haag
www.gr.nl

Onderwerp : Elektromagnetische velden en gezondheid
Ons kenmerk : U-8074/EvR/pm/673-M10
Pagina : 2
Datum : 18 februari 2014

opgenomen, waardoor ze een factor 50 lager liggen dan de niveaus waarboven er mogelijk een risico op gezondheidsschade bestaat. In feite betekent dit dat er zo goed als absolute zekerheid is dat overmatige opwarming, en de daarmee gepaard gaande gezondheidsproblemen, niet zullen optreden. De vraag die velen, in en buiten de wetenschap, bezig houdt is, of er ook andere, niet aan opwarming gerelateerde effecten kunnen optreden. Daarnaast is de afgelopen tientallen jaren veel onderzoek gedaan, en de Gezondheidsraad heeft daar geregeld over gerapporteerd. Uit al dat onderzoek blijkt, dat in bepaalde gevallen blootstelling aan radiofrequente elektromagnetische velden inderdaad effecten in biologisch weefsel kan veroorzaken. Die effecten zijn echter niet van een zodanige aard dat zij tot gezondheidsschade leiden. Het menselijk lichaam is zo ingericht dat het voortdurend reageert op allerlei prikkels van binnenuit en buitenaf, en een groot vermogen heeft om negatieve invloeden te compenseren. In het advies *Elektromagnetische velden: Jaarbericht 2008* uit 2009 (publicatie nr 2009/02) beschrijft de commissie Elektromagnetische velden (die al deze adviezen opstelt) hoe zij wetenschappelijke gegevens beoordeelt en gaat zij in op het verschil tussen effecten op biologische systemen en gezondheidseffecten. In het kort kan gesteld worden dat een biologisch effect *kan* leiden tot een gezondheidseffect, maar dat niet noodzakelijkerwijs doet. Een biologisch effect dat door prof. Reijnders wordt aangehaald zijn kleine veranderingen in de elektrische activiteit van de hersenen, weerspiegeld in het EEG (elektroencefalogram). Dergelijke veranderingen treden ook op bij het sluiten en openen van de ogen, of bij het opstaan en gaan zitten. In het Jaarbericht 2008 gaat de commissie ook in op de destijds bekende onderzoeken naar dergelijke effecten.

Meer recent onderzoek, speciaal gericht op kinderen, staat beschreven in het advies *Invloed van radiofrequente telecommunicatiesignalen op kinders Hersenen* uit 2011 (publicatie 2011/20). De conclusie van dat advies is dat de beschikbare gegevens er niet op wijzen dat blootstelling aan radiofrequente elektromagnetische velden effecten heeft op de ontwikkeling van de hersenen of de gezondheid van kinderen. Daarbij gaat het dan met name om blootstellingsniveaus zoals optreden bij het gebruik van een mobiele telefoon tegen het hoofd. De blootstelling als gevolg van mobiele telefonie-antennes in de woonomgeving of WiFi in huis of op school is veel lager. Maar omdat over effecten bij kinderen relatief weinig bekend is, is meer onderzoek wel gewenst om met meer zekerheid uitspraken te kunnen doen.

Een vraag die regelmatig terug komt in de discussies is, of het wonen in de buurt van een antenne of het regelmatig gebruik van een mobiele telefoon het ontstaan of de ontwikkeling van kanker

Onderwerp : Elektromagnetische velden en gezondheid
Ons kenmerk : U-8074/EvR/pm/673-M10
Pagina : 3
Datum : 18 februari 2014

zou kunnen bevorderen. Daarover heeft de Gezondheidsraad vorig jaar een advies uitgebracht: *Mobile phones and cancer. Part 1: Epidemiology of tumours in the head* (publicatie nr 2013/11). De conclusie van dat advies is, dat er geen duidelijk en consistent bewijs is voor een verhoogd risico voor tumoren in de hersenen of andere delen van het hoofd gerelateerd aan gebruik van een mobiele telefoon gedurende 13 jaar of minder; een dergelijk risico kan echter ook niet worden uitgesloten. Over langduriger gebruik kan niets worden gezegd. Dat is wel het geval met betrekking tot het wonen in de buurt van antennes. Er zijn diverse onderzoeken gepubliceerd onder omwonenden van radio- en tv-zenders, die daar soms vele tientallen jaren woonden; dan kan er iets over echt langetermijneffecten worden gezegd. De Gezondheidsraad heeft hierover in het advies *Elektromagnetische velden: Jaarbericht 2005* (publicatie nr 2005/14) geconcludeerd dat er onvoldoende bewijs is voor een verband tussen het wonen in de directe omgeving van een radio- of tv-zender en een verhoogde kans op kanker.

In diverse stukken wordt verwezen naar de conclusie van het *International Agency for Research on Cancer* (IARC), onderdeel van de Wereldgezondheidsorganisatie, dat radiofrequente elektromagnetische velden 'mogelijk kankerverwekkend voor mensen' zijn. In feite zegt het IARC hiermee hetzelfde als wat de Gezondheidsraad in zijn advies van 2013 concludeert: er is geen duidelijk en consistent bewijs, maar een risico kan ook niet worden uitgesloten. De aanwijzingen zijn niet sterk, maar op grond van de criteria voor de indeling kon IARC niet anders dan deze conclusie trekken. In dezelfde categorie zijn ook vele andere zaken, zoals chemische stoffen en voedingsmiddelen, ondergebracht. Bijvoorbeeld cafeïne en koffie, en in zuur ingemaakte groenten. Ieder moet voor zich uitmaken of dat reden is voor voorzorgmaatregelen.

Ik hoop dat ik u hiermee voldoende heb geïnformeerd.

Met vriendelijke groet,

dr. Eric van Rongen

Uitspraken

ZAAKNUMMER 201101494/1/H1
DATUM VAN UITSPRAAK woensdag 24 augustus 2011
TEGEN het college van burgemeester en wethouders van Nieuwkoop
PROCEDURESOORT Hoger beroep
RECHTSGEBIED Algemene kamer - Hoger Beroep - Bouwen

201101494/1/H1.
Datum uitspraak: 24 augustus 2011

AFDELING
BESTUURSRECHTSPRAAK

Uitspraak op het hoger beroep van:

[appellant A], [appellant B], [appellant C] en [appellant D] (hierna: [appellant] en anderen),
wonend te Nieuwkoop,

tegen de uitspraak van de rechtbank 's-Gravenhage van 22 december 2010 in zaak nr. 10/2807 in
het geding tussen:

[appellant A], [appellant B] en [wederpartij]

en

het college van burgemeester en wethouders van Nieuwkoop.

1. Procesverloop

Bij besluit van 9 maart 2010 heeft het college aan de besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid KPN Mobile (thans haar rechtsopvolgster de besloten vennootschap met beperkte aansprakelijkheid KPN B.V.) vrijstelling op grond van artikel 19, derde lid, van de Wet op de Ruimtelijke Ordening (hierna: de WRO) en lichte bouwvergunning verleend voor het plaatsen van een mast ten behoeve van de mobiele telecommunicatie op het perceel plaatselijk bekend Nieuwveenseweg (Sportpark De Dulen, nabij Dreg 5) te Nieuwkoop.

Bij uitspraak van 22 december 2010, verzonden op dezelfde dag, heeft de rechtbank, voor zover thans van belang, het door [appellant A] en [appellant B] daartegen ingestelde beroep ongegrond verklaard en het verzoek van [appellant D] en [appellant C] om hen als toegelaten partij te doen deelnemen aan de procedure afgewezen. Deze uitspraak is aangehecht.

Tegen deze uitspraak hebben [appellant] en anderen bij brief, bij de Raad van State ingekomen op 31 januari 2011, hoger beroep ingesteld. De gronden van het hoger beroep zijn aangevuld bij brief van 23 februari 2011.

Het college heeft een verweerschrift ingediend.

[appellant] en anderen en KPN hebben nadere stukken ingediend.

De Afdeling heeft de zaak ter zitting behandeld op 27 juli 2011, waar [appellant] en anderen, bijgestaan door H. Wever, en het college, vertegenwoordigd door H.D.N. Prevo, werkzaam bij de gemeente, zijn verschenen. Tevens is gehoord KPN, vertegenwoordigd door L. van Steenover, bijgestaan door mr. L.P.W. Mensink en mr. B. Haloua, advocaten te Amsterdam.

2. Overwegingen

2.1. [appellant D] en [appellant C] betogen dat de rechtbank hen ten onrechte niet als derde-belanghebbende in de gelegenheid heeft gesteld aan het geding deel te nemen. Zij voeren daartoe aan dat het in oktober 2008 gepubliceerde ontwerpbesluit een dermate globale plaatsaanduiding van de te plaatsen mast aangaf dat het niet naar voren brengen van een zienswijze hun redelijkerwijs niet kan worden verweten.

2.1.1. Ingevolge artikel 8:26, eerste lid, van de Algemene wet bestuursrecht (hierna: de Awb) kan de rechtbank tot de sluiting van het onderzoek ter zitting ambtshalve, op verzoek van een partij of op hun eigen verzoek, belanghebbenden in de gelegenheid stellen als partij aan het geding deel te nemen.

2.1.2. Artikel 8:26, eerste lid, van de Awb strekt er niet toe dat een belanghebbende als partij kan worden toegelaten die niet eerder aan de procedure heeft deelgenomen. Dit is slechts anders indien een belanghebbende redelijkerwijs niet kan worden verweten dat hij niet tijdig een zienswijze naar voren heeft gebracht.

2.1.3. In de publicatie voorafgaand aan de terinzagelegging van het ontwerpbesluit is vermeld dat burgemeester en wethouders bekend maken dat zij voornemens zijn om vrijstelling te verlenen van het bestemmingsplan met toepassing van artikel 19, derde lid, van de WRO voor het geheel plaatsen van een zendmast voor de mobiele telefonie op het perceel Nieuwveenseweg ongenummerd (nabij de sportvelden) in Nieuwkoop.

2.1.4. Uit het dossier blijkt dat zich in Nieuwkoop één complex met sportvelden bevindt, dat [appellant C] direct naast deze sportvelden woont en [appellant D] op deze sportvelden werkt. Nu in de publicatie voorafgaand aan de terinzagelegging van het ontwerpbesluit de straat is vermeld, waarbij uitdrukkelijk de nadere locatie 'nabij de sportvelden' is vermeld, bestaat geen aanleiding voor het oordeel dat in dit geval sprake is van een dermate globale plaatsaanduiding dat het [appellant D] en [appellant C] niet kan worden verweten geen zienswijze naar voren te hebben gebracht. De rechtbank heeft terecht het verzoek van [appellant C] en [appellant D] afgewezen. Het betoog faalt.

2.2. Het hoger beroep, voor zover ingesteld door [appellant D] en [appellant C], is ongegrond.

2.3. [appellant A] en [appellant B] wonen op ongeveer 275 m afstand van het perceel. Tussen hun woningen en het perceel zijn andere woningen en bomen gelegen. Ter zitting is niet komen vast te staan dat zij hierdoor in het geheel geen zicht op de - ruim 39 m hoge - mast zullen hebben. Gelet voorts op de ruimtelijke uitstraling van het bouwplan, te weten de effecten daarvan op het woon- en leefklimaat, heeft de rechtbank, anders dan het college en KPN hebben betoogd, dan ook terecht [appellant A] en [appellant B] als belanghebbende bij het besluit van 9 maart 2010 aangemerkt.

2.4. Niet in geschil is dat het bouwplan in strijd is met het bestemmingsplan "Kern Nieuwkoop". Om realisering niettemin mogelijk te maken, heeft het college vrijstelling verleend op grond van artikel 19, derde lid, van de WRO.

2.5. [appellant A] en [appellant B] betogen tevergeefs dat de rechtbank heeft miskend dat geen noodzaak bestond de UMTS-mast te plaatsen, zodat het college daarom in redelijkheid geen vrijstelling van het bestemmingsplan heeft kunnen verlenen. De enkele door [appellant A] en [appellant B] aangevoerde omstandigheid dat geen klachten over het bereik van mobiele telefoons bestaan, is hiervoor niet voldoende. Hierbij wordt in aanmerking genomen dat uit de stukken en het verhandelde ter zitting blijkt dat de omstandigheid dat een signaal kan worden ontvangen niet betekent dat gebruik kan worden gemaakt van alle mogelijkheden die het mobiele netwerk biedt. Hiervoor is volgens KPN voldoende capaciteit nodig, waaraan het in Nieuwkoop ontbreekt.

2.6. [appellant A] en [appellant B] betogen dat de rechtbank heeft miskend dat het college niet in redelijkheid vrijstelling heeft kunnen verlenen, gelet op de gezondheidsrisico's als gevolg van blootstelling aan elektromagnetische velden die worden veroorzaakt door de aan de mast bevestigde UMTS-antennes. Zij voeren daartoe, samengevat weergegeven, aan dat de

Gezondheidsraad, naar wiens standpunt het college heeft verwezen, geen deskundige en onafhankelijke instantie is. Zij voeren voorts, onder verwijzing naar een groot aantal stukken en verschillende getuigenverklaringen, samengevat weergegeven, aan dat het college door vrijstelling te verlenen heeft gehandeld in strijd met het voorzorgsbeginsel, artikel 8 van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (hierna: het EVRM) en artikel 1 van het Eerste Protocol bij het EVRM.

2.6.1. Het college heeft zich in het besluit van 9 maart 2010, zoals nader toegelicht in zijn verweerschrift bij de rechtbank, op het standpunt gesteld dat de aanvraag voldoet aan het gemeentelijke antennebeleid, waarin is aangesloten bij het standpunt van de Gezondheidsraad, de GGD en de regering over de gezondheidsaspecten van antennemasten. Volgens het college kan het, gelet op vaste jurisprudentie van de Afdeling hierbij aansluiten. Nu KPN gehouden is apparatuur te gebruiken die voldoet aan de normen, waaronder de blootstellingslimieten, is er geen reden de vrijstelling te weigeren, aldus het college.

2.6.2. Anders dan [appellant A] en [appellant B] betogen, heeft de rechtbank terecht geen grond gezien voor het oordeel dat hetgeen zij aanvoeren aanleiding is om aan te nemen dat de Gezondheidsraad niet een ter zake deskundige en onafhankelijke instantie is. Dat (een of enkele van) de leden van de Gezondheidsraad nevenfuncties bekleden, is daarvoor onvoldoende grond. Voor de juistheid van het betoog van [appellant A] en [appellant B] dat sprake is van belangenverstrengeling, omdat (een of enkele van) de leden wegens hun nevenfuncties conflicterende belangen hebben, bestaan geen aanknopingspunten.

2.6.3. Er bestaat geen aanleiding voor het oordeel dat de rechtbank heeft miskend dat het college, gelet op de door [appellant A] en [appellant B] genoemde stukken uit voorzorg gehouden was de gevraagde vrijstelling te weigeren. De Afdeling overweegt hiertoe als volgt.

In de uitspraak van 14 januari 2009 in zaak nr. 200800497/1 heeft de Afdeling, onder verwijzing naar een door de Stichting Advisering Bestuursrechtspraak voor Milieu en Ruimtelijke Ordening desverzocht uitgebracht deskundigenbericht, overwogen dat in hetgeen door de desbetreffende appellanten was aangevoerd geen aanleiding wordt gezien voor het oordeel dat het college zich bij het nemen van het bij haar bestreden besluit niet in redelijkheid op onder meer het advies van de Gezondheidsraad heeft kunnen baseren.

In dat deskundigenbericht is vermeld dat uit wereldwijde onderzoeken naar de effecten van radiofrequente elektromagnetische velden blijkt dat radiofrequente elektromagnetische velden een nadelig gezondheidseffect kunnen hebben. Bij deze onderzoeken wordt onderscheid gemaakt tussen thermische effecten, te weten opwarming, en effecten door geïnduceerde stroom, te weten stimulering van spieren en zenuwen door elektrische stroompjes. Voor deze effecten zijn blootstellingslimieten opgesteld. Wat betreft de effecten op de korte termijn wordt in deze onderzoeken geconcludeerd dat deze niveaus in de woon- en leefomgeving zo goed als nooit voorkomen. Wat betreft de lange termijn wordt in de onderzoeken geconcludeerd dat er geen aanwijzingen zijn dat radiofrequente elektromagnetische velden kanker of andere langetermijneffecten kunnen veroorzaken. Wel zijn er volgens dit bericht wetenschappelijke onzekerheden over de eventuele invloed van het gewijzigde blootstellingspatroon door het sterk toegenomen gebruik van met name mobiele telefonie en de daarmee gepaard gaande GSM- en UMTS-basisstations en over de betekenis van de rapportage van, soms ernstige, gezondheidsklachten. In het deskundigenbericht wordt vermeld dat deze onzekerheden voor de rijksoverheid aanleiding zijn geweest om een onderzoeksprogramma te starten en dat de Gezondheidsraad hierover een advies heeft uitgebracht met aanbevelingen voor nader onderzoek en het opzetten van een kennis- en onderzoekscentrum. De overheid heeft echter volgens dit bericht nog geen aanleiding gezien om op grond van het voorzorgsbeginsel een lagere grenswaarde vast te stellen voor radiofrequente elektromagnetische velden.

Voorts staat in het deskundigenbericht dat de Wereldgezondheidsorganisatie en de Internationale Commissie voor Bescherming tegen Niet-Ioniserende Straling en de Gezondheidsraad nauwgezet alle publicaties volgen en beoordelen, en mede op basis daarvan tot genoemde standpunten zijn gekomen.

In de door [appellant A] en [appellant B] vermelde stukken en de getuigenverklaringen ziet de

Afdeling geen aanleiding om thans tot een ander oordeel te komen.

Hierbij wordt mede in aanmerking genomen dat de Gezondheidsraad in het rapport "Elektromagnetische velden, jaarbericht 2008" van maart 2009, waarin uitdrukkelijk is weergegeven hoe de commissie Elektromagnetische velden van de Gezondheidsraad wetenschappelijke gegevens beoordeelt, heeft vermeld dat volgens de commissie Elektromagnetische velden in onderzoeken weliswaar enkele effecten zijn gevonden op hersenfuncties, maar er geen aanwijzingen zijn dat deze duiden op, of kunnen leiden tot gezondheidseffecten. Voorts concludeert de commissie dat het aantal mensen dat een grote verscheidenheid aan gezondheidsklachten toeschrijft aan allerlei bronnen van elektromagnetische velden lijkt toe te nemen, maar het beeld dat uit wetenschappelijk gegevens naar voren komt is dat er geen oorzakelijk verband is tussen blootstelling aan radiofrequente elektromagnetische velden en het optreden van lichamelijke onverklaarbare klachten. Wel is er, aldus het jaarbericht, een verband tussen de klachten en de veronderstelling blootgesteld te worden.

De Afdeling heeft hierbij tevens in aanmerking genomen het Fact sheet N°193 van juni 2011 van de Wereld Gezondheidsorganisatie. Daarin is vermeld dat gegeven het grote aantal gebruikers van mobiele telefoons het belangrijk is om mogelijke invloed op de gezondheid te onderzoeken, te begrijpen en te monitoren. Volgens de Wereld Gezondheidsorganisatie is een groot aantal onderzoeken verricht over de laatste twee decennia om te beoordelen of mobiele telefoons een mogelijk gezondheidsrisico vormen. Tot op heden zijn geen nadelige effecten op de gezondheid vastgesteld die zijn veroorzaakt door mobiele telefoons.

Gelet op het voorgaande, heeft de rechtbank terecht overwogen dat het college in redelijkheid aansluiting heeft kunnen zoeken bij het standpunt van de Gezondheidsraad en de regering dat de voorhanden zijnde onderzoeken thans geen aanleiding geven om te oordelen dat UMTS-masten niet bij woonbebouwing mogen worden geplaatst, en in redelijkheid geen aanleiding heeft hoeven zien uit voorzorg de vrijstelling voor het plaatsen van een antennemast te weigeren. In zoverre faalt het betoog.

2.6.4. Ingevolge artikel 8, eerste lid, van het EVRM heeft een ieder recht op respect voor zijn privéleven, zijn familie- en gezinsleven, zijn woning en zijn correspondentie. Ingevolge het tweede lid is geen inmenging van enig openbaar gezag toegestaan in de uitoefening van dit recht, dan voor zover bij de wet is voorzien en in een democratische samenleving noodzakelijk is.

Zoals de Afdeling eerder heeft overwogen (uitspraak van 6 november 2002 in zaak nr. 200101836/1) kan onder omstandigheden gezondheidsschade leiden tot aantasting van het in dit artikel bedoelde recht op respect voor het privéleven, familie en gezinsleven en de woning.

Reeds omdat van een oorzakelijk verband tussen de blootstelling aan elektromagnetische velden enerzijds en de vermindering van het welbevinden en schade aan de gezondheid anderzijds niet is gebleken, bestaat geen grond voor het oordeel dat plaatsing van de UMTS-antennes schending van de door [appellant A] en [appellant B] genoemde bepaling oplevert.

2.6.5. Ingevolge artikel 1 van het eerste Protocol bij het EVRM heeft iedere natuurlijke persoon of rechtspersoon recht op het ongestoord genot van zijn eigendom. Aan niemand zal zijn eigendom worden ontnomen behalve in het algemeen belang en onder de voorwaarden voorzien in de wet en in de algemene beginselen van behoorlijk bestuur. Deze bepalingen tasten ingevolge dit artikel, voor zover hier verder van belang, op geen enkele wijze het recht aan dat een staat heeft om die wetten toe te passen, die hij noodzakelijk oordeelt om het gebruik van eigendom te reguleren in overeenstemming met het algemeen belang.

Artikel 1 van het eerste Protocol bij het EVRM garandeert het recht van eigendom. Als eigendom in de zin van dit artikel worden door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens beschouwd rechten en belangen die een vermogenswaarde vertegenwoordigen. In de eerste zin van de eerste alinea, is het principe van het recht op ongestoord genot van de eigendom neergelegd. De tweede zin van de eerste alinea heeft betrekking op de regels voor onteigening. In de tweede alinea wordt het recht van de staat erkend tot de regulering van gebruik van de eigendom in het algemeen belang.

In zoverre de verlening van vrijstelling voor het bouwplan al is aan te merken als aantasting van het recht op ongestoord genot van het eigendom van [appellant A] en [appellant B], laat artikel 1 van het Eerste Protocol bij het EVRM de toepassing van wetten die noodzakelijk kunnen worden geacht om het gebruik van eigendom te reguleren in overeenstemming met het algemeen belang, onverlet. Dit heeft de Afdeling ook overwogen in de uitspraak van 24 maart 2004 in zaak nr. 200305490/1. De ter plaatse geldende bestemmingsplanregeling, de toepassing daarvan en de vraag of al dan niet vrijstelling daarvan wordt verleend is een zodanige regulering. Met die regulering is naar het oordeel van de Afdeling een goede balans bereikt tussen de bescherming van de belangen van het individu en het algemeen belang.

2.7. [appellant A] en [appellant B] betogen dat de rechtbank heeft miskend dat het college in redelijkheid geen vrijstelling heeft kunnen verlenen, omdat er alternatieve locaties bestaan waaraan aanzienlijk minder bezwaren zijn verbonden dan aan de voorziene plaatsing van de mast op het perceel.

2.7.1. Het college dient te beslissen omtrent het verlenen van vrijstelling aan het project, zoals daarvoor vrijstelling is aangevraagd. Indien een project op zichzelf voor het college aanvaardbaar is, kan het bestaan van alternatieven slechts dan tot het onthouden van medewerking nopen, indien op voorhand duidelijk is dat door verwezenlijking van de alternatieven een gelijkwaardig resultaat kan worden bereikt met aanmerkelijk minder bezwaren.

2.7.2. In paragraaf 3.4 van de ruimtelijke onderbouwing van juli 2008, opgesteld door Square Legal, is vermeld dat voor de bepaling van het zoekgebied voor een nieuw opstelpunt verschillende aspecten van belang zijn. Zo stelt het bestaande antennenetwerk van KPN duidelijke eisen aan de inpassing van nieuwe antennelocaties. Daarnaast speelt het doelbereik van de nieuwe antenne een belangrijke rol, inclusief specifieke dekkingsbehoeften. In dit geval gaat het in eerste instantie om het bieden van een goede radiodekking aan de inwoners en bezoekers van Nieuwkoop. Daarnaast is de radiodekking op de doorgaande provinciale weg (Nieuwkoopseweg) van belang. Op een in de ruimtelijke onderbouwing opgenomen kaart is het gebied aangegeven dat van dekking moet worden voorzien. Plaatsing van een antenne-opstelpunt centraal in dat zoekgebied levert volgens de ruimtelijke onderbouwing de optimale dekking op.

Omdat binnen het zoekgebied geen bouwwerken van voldoende hoogte staan waar KPN aansluiting bij zou kunnen zoeken, is, aldus paragraaf 3.5 van de ruimtelijke onderbouwing, gekozen voor het plaatsen van een solitaire mast. In goed overleg met de gemeente is gekozen voor een mastlocatie net buiten het zoekgebied. Reden hiervoor is dat een mast op het sportpark de voorkeur van de gemeente geniet boven een mast (midden) in de woonkern. De mast kan op het sportpark tussen aanwezig groen worden geplaatst waardoor deze veel minder nadrukkelijk aanwezig is.

In de nota van zienswijzen, die deel uitmaakt van het besluit van 9 maart 2010 heeft het college zich, voor wat betreft de gekozen locatie, op het standpunt gesteld dat om het bereik en beschikbaarheid te kunnen bieden de voorgestelde opstelling de meest efficiënte oplossing is. Daarbij heeft het college verwezen naar het antennebeleid van de gemeente, waaruit blijkt dat wordt uitgegaan van plaatsing van masten op locaties waar de behoefte het grootst is en het bereik optimaal. (Terug-)plaatsing van de mast op het industrieterrein past niet binnen dit uitgangspunt, want juist in woongebieden (en niet in industriegebieden, waar relatief weinig mensen verblijven) is de behoefte groot. Het college heeft bij de beoordeling van de aanvraag voorts betrokken dat door KPN expliciet is bevestigd dat een verplaatsing naar het industrieterrein negatieve gevolgen zal hebben voor het bereik en functioneren van de installatie.

2.7.3. Uit de ruimtelijke onderbouwing en de nota van zienswijzen kan, anders dan [appellant A] en [appellant B] betogen, worden afgeleid dat een onderzoek naar alternatieve locaties heeft plaatsgevonden. Dat de gemeente KPN vóór het verlenen van de vrijstelling en bouwvergunning toestemming heeft verleend voor het graven van de voor de UMTS-mast noodzakelijke kabels maakt dit niet anders, nu, zoals uit de stukken blijkt, de door de gemeente gegeven toestemming slechts een privaatrechtelijke aangelegenheid betrof.

2.7.4. In hetgeen [appellant A] en [appellant B] hebben aangevoerd kan geen grond worden gevonden voor het oordeel dat door verwezenlijking van alternatieven een gelijkwaardig resultaat

kan worden bereikt met aanmerkelijk minder bezwaren. Hierbij wordt in aanmerking dat, hoewel, zoals zij betogen, in het gemeentelijke antennebeleid is vermeld dat bij de locatiekeuze waar mogelijk ook gekeken wordt naar gebieden met een kleine bevolkingsdichtheid, en het industriegebied als een dergelijk gebied zou kunnen worden aangemerkt, uit de stukken en het verhandelde ter zitting blijkt dat deze locatie een minder goede dekking realiseert dan de onderhavige. Dat, zoals [appellant A] en [appellant B] betogen, in verband met de effecten van elektromagnetische velden op de gezondheid de antennemast op het industrieterrein zou moeten worden geplaatst, biedt, gelet op hetgeen is overwogen in 2.6.3 evenmin aanleiding voor het oordeel dat niet voor de onderhavige locatie kon worden gekozen. Het betoog faalt.

2.8. Het hoger beroep, voor zover ingesteld door [appellant A] en [appellant B], is ongegrond. De aangevallen uitspraak dient te worden bevestigd.

2.9. Voor een proceskostenveroordeling bestaat geen aanleiding.

3. Beslissing

De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State

Recht doende in naam der Koningin:

bevestigt de aangevallen uitspraak.

Aldus vastgesteld door mr. C.M. Ligtelijn-van Bilderbeek, voorzitter, en mr. A.W.M. Bijloos en mr. N. Verheij, leden, in tegenwoordigheid van mr. N.D.T. Pieters, ambtenaar van staat.

w.g. Ligtelijn-van Bilderbeek w.g. Pieters
voorzitter ambtenaar van staat

Uitgesproken in het openbaar op 24 augustus 2011

473.

Uitspraak 201302905/1/A1

DATUM VAN UITSPRAAK woensdag 27 november 2013
TEGEN het college van burgemeester en wethouders van Sluis
PROCEDURESOORT Hoger beroep
RECHTSGEBIED Algemene kamer - Hoger Beroep - Bouwen

201302905/1/A1.

Datum uitspraak: 27 november 2013

AFDELING
BESTUURSRECHTSPRAAK

Uitspraak op het hoger beroep van:

[appellant] en anderen, wonend te Nieuwvliet, gemeente Sluis,

tegen de uitspraak van de rechtbank Zeeland-West Brabant van 15 februari 2013 in zaak nr. 12/2579 in het geding tussen:

[appellant] en anderen

en

het college van burgemeester en wethouders van Sluis.

Procesverloop

Bij besluit van 21 juni 2011 heeft het college aan Vodafone Libertel B.V. een omgevingsvergunning verleend voor het plaatsen van een zendmast ten behoeve van mobiele telecommunicatie op het perceel Transitoweg ongenummerd te Nieuwvliet (hierna onderscheidenlijk: de zendmast en het perceel).

Bij besluit van 9 februari 2012 heeft het college het door [appellant] en anderen daartegen gemaakte bezwaar ongegrond verklaard.

Bij uitspraak van 15 februari 2013 heeft de rechtbank het door [appellant] en anderen daartegen ingestelde beroep ongegrond verklaard. Deze uitspraak is aangehecht.

Tegen deze uitspraak hebben [appellant] en anderen hoger beroep ingesteld.

Het college heeft een verweerschrift ingediend.

Vodafone heeft daartoe in de gelegenheid gesteld, een schriftelijke reactie gegeven.

[appellant] en anderen hebben een nadere stukken ingediend.

De zaak is door een meervoudige kamer van de Afdeling verwezen naar een enkelvoudige.

De Afdeling heeft de zaak ter zitting behandeld op 4 november 2013, waar het college, vertegenwoordigd door H. Verhage, werkzaam bij de gemeente, is verschenen. Voorts is daar Vodafone, vertegenwoordigd door mr. M.C. Steeman, gehoord.

Overwegingen

1. Het bouwplan voorziet in het plaatsen van een zendmast van 37,5 m hoog op het perceel ten behoeve van mobiele telecommunicatie. Vast staat dat het bouwplan in strijd is met de ingevolge het ter plaatse geldende bestemmingsplan "Bedrijventerrein Nieuwvliet" op het perceel rustende bestemming "Bedrijfsdoeleinden", nu die op het perceel bouwwerken, geen gebouwen toestaat met een maximale bouwhoogte van 3 m. Om realisering ervan niettemin mogelijk te maken, heeft het college daarvoor krachtens artikel 2.12, eerste lid, aanhef en onder a, onder 2° van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht een omgevingsvergunning verleend.

2. [appellant] en anderen betogen dat de rechtbank heeft miskend dat het verlenen van een omgevingsvergunning in strijd is met de in de op 1 februari 2011 door het college vastgestelde

beleidsregels "Beleidsregels planologische kruimelgevallen Gemeente Sluis" opgenomen criteria dat het aantal zendmasten niet meer mag bedragen dan noodzakelijk is voor de realisering van een adequaat dekkend netwerk van voldoende capaciteit, gebruik dient te worden gemaakt van de opstelpunten van andere operators, zendmasten bij voorkeur buiten de bebouwde kom en op bestaande hoge bouwwerken dienen te worden geplaatst en met oog op landschappelijke inpassing een goede afweging moet worden gemaakt waar de mast het best kan worden geplaatst en welke hoogte daarbij passend is. Voorts heeft de rechtbank volgens [appellant] en anderen, door te overwegen dat de door het college gemaakte belangenafweging niet onredelijk is, miskend dat de aanwezigheid van de antennemast een verstoring van hun uitzicht, mogelijke waardedaling van hun woningen en gezondheidsrisico's meebrengt.

2.1. De rechtbank heeft in het in beroep aangevoerde terecht geen grond gevonden voor het oordeel dat het college ten behoeve van het bouwplan in redelijkheid geen omgevingsvergunning heeft kunnen verlenen. Daarbij heeft de rechtbank met juistheid geoordeeld dat het college zich terecht op het standpunt heeft gesteld dat blijkens de door Vodafone uitgevoerde dekkingssimulatie door middel van radioplots met toelichting aannemelijk is dat de antennemast noodzakelijk is voor de realisering van een adequaat dekkend netwerk van voldoende capaciteit. In hetgeen [appellant] en anderen hebben aangevoerd worden geen aanknopingspunten gevonden voor een ander oordeel. De rechtbank heeft verder met juistheid overwogen dat het bestaan van alternatieven slechts tot het onthouden van medewerking kan nopen indien op voorhand duidelijk is dat door gebruikmaking van die alternatieven een gelijkwaardig resultaat kan worden bereikt met aanmerkelijk minder bezwaren. Met de stelling van [appellant] en anderen dat blijkens de uitgevoerde dekkingssimulatie de zendmast ook enkele kilometers verderop, bijvoorbeeld richting Breskens kan worden geplaatst, is daaraan niet voldaan.

[appellant] en anderen hebben voorts het oordeel van de rechtbank dat uit de stukken blijkt dat geen gebruik kan worden gemaakt van een andere operator niet bestreden. Dat volgens de rechtbank onweersproken is dat de mast geschikt is voor siteshare door andere operators, betekent, anders dan [appellant] en anderen stellen, niet dat daarmee de zaken worden omgedraaid, nu eerst is onderzocht of er reeds opstelpunten aanwezig waren, waarvan Vodafone gebruik zou kunnen maken.

De rechtbank heeft voorts terecht geoordeeld dat het college aannemelijk heeft gemaakt dat plaatsing van de antennemast op bestaande hoge bouwwerken geen optie is. Daarbij heeft de rechtbank met juistheid in aanmerking genomen dat Vodafone heeft toegelicht dat de graansilo's bij Groede een beperkte hoogte hebben en te ver noordoostelijk zijn gelegen om voldoende dekking te kunnen genereren en de nieuwbouwlocatie aan de Baanstpoldersedijk te dicht bij een opstelpunt ligt om een toegevoegde waarde te hebben voor het netwerk van Vodafone, hetgeen [appellant] en anderen niet hebben weersproken. Verder is van belang dat het perceel waarop de mast is voorzien is bestemd voor "Bedrijfsdoeleinden" en in de Beleidsregels is opgenomen dat niet alleen bestaande hoge bouwwerken maar ook bedrijventerreinen en sportterreinen de voorkeur genieten bij het plaatsen van zendmasten en dat blijkens de Welstandsnota, waarnaar in de Beleidsregels wordt verwezen, dat ook geldt als die terreinen binnen de bebouwde kom zijn gelegen. Dat op het perceel volgens [appellant] en anderen slechts een kleinschalig bedrijventerrein is gelegen met lage bebouwing, maakt, wat daarvan ook zij, plaatsing van de mast op het perceel niet in strijd met gemeentelijk beleid.

De rechtbank heeft verder terecht geen aanleiding gezien voor het oordeel dat het college geen goede afweging heeft gemaakt waar de mast met oog op landschappelijke inpassing het best kan worden geplaatst en welke hoogte daarbij passend is. De rechtbank heeft daarbij terecht in aanmerking genomen dat de Welstandscommissie heeft geoordeeld dat het bouwplan niet in strijd is met redelijke eisen van welstand. Voorts is van belang dat het college in zijn brief van 25 november 2011 heeft toegelicht dat voor de hoogte van de mast bepalend is geweest dat ook andere operators daarvan gebruik zullen maken. Dat volgens die brief de mast binnen de voorziene groengordel van 10 m breed de meest gewenste locatie is voor de zendmast, maar dat het college in het besluit op bezwaar op die overweging is teruggekomen omdat realisering van een groengordel niet bij de exploitant van het bedrijventerrein kan worden afgedwongen, maakt niet dat het college geen goede afweging heeft gemaakt waar de mast met oog op de landschappelijke inpassing het best kan worden geplaatst.

De rechtbank heeft voorts terecht geen aanleiding gezien voor het oordeel dat het college aan de belangen van [appellant] en anderen onvoldoende gewicht heeft toegekend. In hetgeen [appellant] en anderen naar voren hebben gebracht over de eventueel nadelige invloed van het

bouwplan op de waarde van hun woning heeft het college geen grond hoeven zien voor de verwachting dat die waardedaling zodanig zal zijn dat het bij afweging van de belangen hieraan een groter gewicht had moeten toekennen dan aan de belangen die met realisering van het bouwplan aan de orde zijn. Ten aanzien van de gestelde gezondheidsrisico's heeft de rechtbank terecht het college gevolgd in zijn standpunt dat er geen aanleiding bestaat om de zendmast om gezondheidsredenen niet te plaatsen. De rechtbank heeft daarbij terecht verwezen naar de uitspraak van de Afdeling van 24 augustus 2011 (in zaak nr. 201101494/1/H1), waarin de Afdeling heeft overwogen dat de Gezondheidsraad in het rapport "Elektromagnetische velden, jaarbericht 2008" van maart 2009 heeft vermeld dat volgens de commissie Elektromagnetische velden er geen aanwijzingen zijn dat blootstelling aan radiofrequente velden in de woonomgeving leidt tot gezondheidsproblemen. Niet is gebleken dat het standpunt van de Gezondheidsraad nadien is gewijzigd. De verwijzing naar de resolutie van het Europees Parlement van 2 april 2009 over de gezondheidsrisico's in verband met elektromagnetische velden kan [appellant] en anderen niet baten, nu die evenmin aanknopingspunten biedt voor het oordeel dat het bouwplan gezondheidsrisico's meebrengt.

Het betoog faalt.

3. Het hoger beroep is ongegrond. De aangevallen uitspraak dient te worden bevestigd.

4. Voor een proceskostenveroordeling bestaat geen aanleiding.

Beslissing

De Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State:

bevestigt de aangevallen uitspraak.

Aldus vastgesteld door mr. H. Troostwijk, lid van de enkelvoudige kamer, in tegenwoordigheid van mr. V. van Dorst, ambtenaar van staat.

w.g. Troostwijk w.g. Van Dorst
lid van de enkelvoudige kamer ambtenaar van staat

Uitgesproken in het openbaar op 27 november 2013

357-757.